

«Ο ρομαντισμός στον πεζό λόγο»*

[Εισαγωγικός σχολιασμός.

Τον Φεβρουάριο του 1930, ο Άγγελος Τερζάκης, με το κείμενό του «Ο ρομαντισμός στον πεζό λόγο», παίρνει μέρος σε ηλικία 23 ετών στο 15^ο φύλλο του περιοδικού *Η Πνοή*. Υπό τον αφιερωματικό τίτλο «Η εκατονταετηρίδα του ρομαντισμού», το τεύχος συναποτέλεσαν τα ακόλουθα δημοσιεύματα από τη σ. 49 κ.ε.:

Εισαγωγικά σημειώματα των Κωστή Παλαμά, Μ. Μαλακάση, Στέφ. Δάφνη, Η. Βουτιερίδη, σ. 49-51.

Κείμενα: Τέλος Άγρας, [υπέρτιτλος:] «Ο γερμανικός ρομαντισμός», [τίτλος:] «Απ' αφορμή των "Ύμνων στη Νύχτα"», σ. 53-55. Κ. Παράσχος, «Κατά τι είναι και κατά τι δεν είναι ρομαντικός ο Μπωντελαίρ», σ. 56-58. Τ. Μπαρλάς, «Η γένεσις του ρομαντισμού», σ. 58-59. (Η δημοσίευση της συνέχειας του άρθρου είχε προγραμματιστεί για το επόμενο τεύχος, πριν από τη διακοπή της έκδοσης του περιοδικού που ακολούθησε.) Άγγελος Τερζάκης, «Ο ρομαντισμός στον πεζό λόγο», σ. 60-61. Κώστας Δαρρίγος, «Ο γερμανικός ρομαντισμός», σ. 62. Κ. Παπαδάκης, «Η ρομαντική κίνηση στην Αγγλία», σ. 62. Μιχ. Τόμπρος, «Οι εικαστικές τέχνες γύρω από το ρομαντισμό των εκατό χρόνων μας», φύλλο 16-17 (1930), σ. 74. (Το κείμενο είχε συνέχεια, αλλά δεν ολοκληρώθηκε λόγω διακοπής της έκδοσης του περιοδικού.)

Υπενθυμίζεται ότι ο Άγγελος Τερζάκης, ο Κώστας Δαρρίγος και ο Ναπολέων Παπαγιωργίου (ο τελευταίος ως και το φύλλο 13, Νοέμβριος 1929) είχαν τη λογοτεχνική διεύθυνση

* Άγγελος Τερζάκης, «Ο ρομαντισμός στον πεζό λόγο», περ. *Η Πνοή*, χρόνος Β', φύλλο 15, Φλεβάρης 1930, σ. 60-61.

της μηνιαίας λογοτεχνικής έκδοσης *Η Πνοή* (φ. 1, Οκτώβριος 1928 - φ. 16-17, 1930).]

«Ο ρομαντισμός στον πεζό λόγο»

Το 1830! Η μάχη του «Ερνάνη».^[1] Ποτέ σχολή δεν αξιώθηκε να έχει τόσο πιστά σημειωμένη και γιορτασμένη την επέτειό της, ποτέ η Τέχνη δεν επέτυχε να σταματήσει για χάρη της το χρόνο και να τον κρατήσει μετέωρο στο λαμπρό της διάστημα, όσο στη χρονολογία αυτή του πρώτου ρομαντικού θριάμβου. Η ημερομηνία στέκεται πλάι σε άλλες, ιστορικές, ημερομηνίες που σημείωσαν την πτώση κόσμων, τη γέννηση εθνών, την άρνηση θεών ή το γκρέμισμα τυράννων. Ημερομηνία φωτεινή για την ιστορία της Τέχνης.

Πραγματικά τίποτα το παράδοξο και το υπερβολικό δεν υπάρχει στην εξαιρετικότητα της σημασίας που αποδίνεται στο γεγονός αυτό. Για όποιον επέτυχε να κατατοπισθεί στις ατμόσφαιρες των εποχών και των καταστάσεων που επισημαίνουν τους σταθμούς των αι-

[1] *Hernani* (Ερνάνης): από τα σημαντικότερα δραματικά έργα του Victor Hugo (1802-1885). Δημοσιεύθηκε το 1830 και τον Φεβρουάριο του ίδιου έτους ανέβηκε στη σκηνή της Comédie-Française (Théâtre-Français). Με το θεατρικό αυτό δράμα εισάγεται και καθιερώνεται το ρομαντικό θέατρο στις αρχές του 19^{ου} αιώνα στη Γαλλία. Η αναφορά, Μάχη του Ερνάνη (*Bataille d'Hernani*), αφορά το θεατρικό επεισόδιο, με διεθνή διάσταση, που έλαβε χώρα την ημέρα της παγκόσμιας πρώτης του έργου *Hernani*, στις 25 Φεβρουαρίου 1830, στην Comédie-Française. Υποστηρικτές του κλασικού θεάτρου ήρθαν σε σύγκρουση με οργανωμένους οπαδούς του Ουγκώ και υποστηρικτές της θεατρικής μορφής του ρομαντισμού. Το δράμα *Hernani* θεωρήθηκε ως άμεση επίθεση στις αρχές των κλασικιστών. Νωρίτερα, το 1827, ο Ουγκώ γράφει το μνημειώδες πρώτο δραματικό έργο του, *Cromwell*. Ο εκτενής Πρόλογος στο θεατρικό κείμενο (*Cromwell – Préface*) φέρει ημερομηνία Οκτώβριος 1827 και χαρακτηρίζεται ως το μανιφέστο του ρομαντικού θεάτρου και της ρομαντικής σχολής. Εδώ, ο συγγραφέας εκθέτει τις απόψεις του για την εξελικτική πορεία που ακολούθησε η ποίηση από την αρχαία εποχή έως τις αρχές του 19^{ου} αιώνα και προσδιορίζει τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν το θεατρικό έργο σε στίχους *Cromwell*. Όταν ορίζει την εποχή του τέλους της επικής ποίησης, γράφει επιγραμματικά προετοιμάζοντας τον αναγνώστη για τη συνέχεια: «Il était temps. Une autre ère va commencer pour le monde et pour la poésie.» [«Ήταν ώρα. Μια άλλη εποχή πρόκειται να ξεκινήσει για τον κόσμο και για την ποίηση.»]

ώνων στο πέλαγος της ιστορίας, το κίνημα του ρομαντισμού, δεν προβάλλει απλά σαν μια σχολή καλλιτεχνική, μια ιδιομορφία έκφρασης, τέλος μια τεχνική μανιέρα. Το κίνημα του δεκατουέντου αιώνα, παίρνει μια σημασία ξεχωριστή, βαρυσήμαντη, κρίσιμη για την εξέλιξη της ιδέας. Είναι μια επανάσταση πλατιά, καθολική, αναπότρεπτη, μια ανάγκη ζωική για το ανθρώπινο γένος, έτσι όπως ο βαθύς αναστεναγμός που σε αραιά και μεγάλα διαστήματα έρχεται να διακόψει την ρυθμική αναπνοή μας και ν' αναζωογονήσει τη βαριάν ατμόσφαιρα των πλεμονιών, καινούργια ποσότητα καύσιμης ύλης που χύνεται στο φλογισμένο καμίνι του πνευματικού οργανισμού και ξεπετάει λάμψη νέα, αναζωπυρώνει τη φωτιά και μεταδίνει στις αρθρώσεις της τεράστιας μηχανής τον νεανικό, εύρωστο παλμό της.

Αληθινά. Μετά από το πέρασμα του χριστιανισμού από το μέτωπο της ανθρωπότητας, κλασικισμός, σαν έκφραση συγχρονισμένη, δεν μπορούσε να υπάρξει. Ο κλασικισμός αυτός, αθάνατη αποκρυστάλλωση του πνεύματος μιας άλλης εποχής, ήταν ανίκανος πια να ερμηνέψει τον παλμό της νέας που έχει έρθει. Η Αναγέννηση η ίδια είναι πολύ άπιστη μαθήτρια του κλασικισμού. Η εποχή της, ο κόσμος της, την παρασύρουν. Ο χριστιανισμός edίδαξε στα λεία αγάλματα του αρχαίου κάλλους τον σπασμό. Η στατικότητα της έκφρασης, η διαιώνιση της στιγμής, είχε οριστικά περάσει. Η έννοια του πόνου είχε γεννηθεί και ολοένα υψωνόταν προς το θείο. Η απιστία της Αναγέννησης αυτή προς τον κλασικισμό, έρχεται να της δώσει όλη της την σημαντικότητα. Δεν είναι μια μιμήτρια ψυχρή και ξέθωρη. Έχει ψυχή δική της. Είναι ένας μαθητής, μα μεγαλοφυής μαθητής όμως.

Ελέχθηκε για τον ρομαντισμό πως εστάθηκε μια Αναγέννηση καινούργια. Δεν είναι σωστό, γιατί λείπουν οι αναλογίες κι οι αντιθέσεις. Δεν μεσολαβεί προπάντων κανένας μεσαίωνας. Ο δεκατοσόγδοος αιώνας φωτίστηκε από πολλούς πυρσούς. Μα στην έννοια την ανάλογη, την πιο περιορισμένη, ο ρομαντισμός αναμφίβολα εκπληρώνει ένα ιδεώδες ανάλογο προς την Αναγέννηση. Χαρίζει καινούργια μέσα έκφρασης στον κόσμο, δημιουργεί άνθηση θαυμαστή. Αλλά προπάντων στρέφει το πρόσωπο του ανθρώπου προς τον εαυτό του, υψώνει σε θρησκεία το συναίσθημα, δημιουργεί κι αποθεώνει τον ανθρωπισμό.

Παρ' όλη την μανία της σύγχρονης άρνησης, οφείλουμε να ομολογήσουμε πως η ιστορία της ιδέας του εικοστού αιώνα ξεκινάει από τους κόλπους του ρομαντισμού. Όλα τα μεγάλα ιδεώδη του αιώνα μας

είναι παιδιά του πνεύματος του δεκατουένατου αιώνα. Να γιατί γιορτάζουμε, σήμερα, το ρομαντισμό.

Παράδοξη αντίθεση! Ο θρίαμβος του ρομαντισμού σημειώνεται τη βραδιά της 25^{ης} Φεβρουαρίου του 1830 στο θέατρο. Κι όμως το θέατρο ήταν εκείνο που έμελλε το λιγότερο να επιζήσει από το ρομαντισμό. Αν οι αρχές του όπως διατυπώθηκαν το 1827 στον πρόλογο του «Κρόμγουελ» έκλειναν πολλές και ωραίες αλήθειες, τα έργα του όμως έπεσαν αναμφισβήτητα. Το ρομαντικό θέατρο ξεπεράστηκε κατά πολύ. Και είναι αρκετά σημαντικό το γεγονός πως, όπως η επικράτηση της σχολής έγινε μ' ένα θεατρικό θρίαμβο, η πτώση της σημειώνεται από μια θεατρική ήττα: το βράδυ της 7^{ης} Μαρτίου του 18[4]3 οι «Μπουργκράβου» πέφτουν από τη σκηνή του Théâtre Français.^[2]

Αντίθετα στην ποίηση. Αυτή κυρίως αντιπροσωπεύει τη λογοτεχνική τεχνοτροπία του ρομαντισμού. Η ποίηση, λοιπόν, στα δόγματα της νέας σχολής, βρίσκει κυριολεκτικά τον εαυτό της. Η βασιλεία του συναισθήματος, ο ατομικισμός. Αν μεταγενέστεροι κατορθώνουν να φιλοτεχνήσουν καινούργιους τρόπους έκφρασης και να δώσουν περιορισμένες συνταγές για τον προορισμό της, όμως όλοι βαδίζουν στα αισθηματικά αχνάρια της. Και ο Baudelaire, ο βάρδος αυτός της κόλασης γίνεται το συμπλήρωμα του Ουγκώ, κατά τη λέξη του Valéry.^[3]

[2] *Les Burgraves*, ιστορικό θεατρικό δράμα σε τρεις πράξεις του Victor Hugo. Ανέβηκε στη σκηνή της Comédie-Française στις 7 Μαρτίου 1843 και σημείωσε αποτυχία. Ο ποιητής και κριτικός Maurice Levailant (1883-1961) χαρακτήρισε την 7^η Μαρτίου 1843 ως «Το βατερλό του θεατρικού ρομαντισμού». Πρόκειται για το τελευταίο θεατρικό έργο του Ουγκώ που ανέβηκε στη σκηνή, όσο ήταν εν ζωή ο συγγραφέας. Βλ. και τη σημ. 1 παραπάνω.

[3] Charles Baudelaire (1821-1867), Γάλλος ποιητής, δοκιμογράφος και κριτικός Τέχνης. Από τους σημαντικότερους ποιητές του 19^{ου} αιώνα και ένας από τους πρώτους μεταφραστές του Αμερικανού συγγραφέα και ποιητή Edgar Allan Poe (1809-1849). Η ποιητική συλλογή του *Les Fleurs du mal* (Τα άνθη του κακού) –πρώτη έκδοση 1857, δεύτερη 1861– βρίσκεται σήμερα στην κορυφή της παγκόσμιας λογοτεχνικής δημιουργίας. // Paul Valéry (1871-1945), Γάλλος ποιητής και δοκιμογράφος. Θεωρείται ένας από τους τελευταίους Γάλλους συμβολιστές. Με τη σημαντικότερη ποιητική σύνθεσή του *La Jeune Parque* (1917), στρέφεται προς την κατεύθυνση της καθαρής ποίησης (*poésie pure*). Η ερμηνεία του συγκεκριμένου έργου είναι δυνατή από περισσότερες πλευρές. Ο Paul Valéry και ο Stéphane Mallarmé θεωρούνται οι δύο Γάλλοι ποιητές που υποστήριξαν και θεωρητικά τη μορφή της καθαρής ποίησης.

Δεν συμβαίνει με το μυθιστόρημα όμως το ίδιο πράγμα. Εδώ υπάρχουνε νόμοι άλλοι, πιο απόλυτοι, πιο φυσικοί. Η ζωή, ο αντικειμενισμός, επιβάλλονται και υποτάσσουν. Η φαντασία δεν μπορεί πια ασύδοτα να φτερουγίζει χειραγωγώντας στα σύννεφα το συναίσθημα. Ο υποκειμενισμός υπακούει σε νόμους επιστήμης. Δεν είναι πια το άτομο που γεμίζει, υπερτροφικό, το σύμπαν. Μαζεύεται, ζαρώνει σε μια γωνιά και με μάτια μεγάλα, περίεργα, παρατηρεί τη ζωή. Μπορεί να διαλέξει τη γωνιά που θα οχυρωθεί, να διαλέξει τις απόψεις. Μα δεν μπορεί να διαλέξει τη ζωή που είναι μία.

Έτσι, μέσα στους κόλπους του ρομαντισμού γεννιέται το ρεαλιστικό ρομάντζο. Ο πεζός λόγος κρατάει την αυτοτέλειά του και μπαίνει αμέσως στον φυσικό δρόμο του. Οι ρομαντικοί πεζογράφοι είναι οι αρχηγόι του ρεαλισμού: Μπαλζάκ, Σταντάλ, ο Ουγκώ ακόμη.^[4]

Συνηθίζουνε να διαιρούν τους πεζογράφους του ρομαντισμού σε τέσσερες κατηγορίες: τους ιδεαλιστές (Γεωργία Σαντ)^[5], τους ρεα-

[4] Honoré de Balzac (1799-1850), Γάλλος μυθιστοριογράφος, δραματουργός, λογοτεχνικός κριτικός και κριτικός Τέχνης, δοκιμογράφος. Βλ. και τον εισαγωγικό σχολιασμό και τις σημ. 6 και 7 στο δημοσίευμα «Το ‘ήρωικό’ στοιχείο», σ. 155 κ.ε. παρακάτω. // Stendhal, φιλολογικό ψευδώνυμο του Henri Beyle (1783-1842). Γάλλος μυθιστοριογράφος, κριτικός και δοκιμογράφος, στρατιωτικός και πολιτικός. Ένας από τους πρώτους και κύριους αντιπροσώπους του ρεαλισμού. Περισσότερο γνωστά είναι δύο έργα του: το δεύτερο μυθιστόρημά του *Le Rouge et le Noir*. Εκδίδεται το 1830, μετά το *Armance* (1827), με υπότιτλο *Chronique du XIXe siècle*, και αργότερα *Chronique de 1830* (η πρωτότυπη έκδοση σε δύο τόμους φέρει τη χρονολογία 1831). Το κορυφαίο, επίσης, μυθιστόρημά του *La Chartreuse de Parme* (σε δύο τόμους, 1839), έργο που απέσπασε τη θερμή κριτική υποδοχή του Μπαλζάκ αμέσως μετά την κυκλοφορία του. Η πρώτη μετάφραση του μυθιστορήματος *Το μοναστήρι της Πάρμας* στα ελληνικά κυκλοφόρησε το 1950 από τις εκδόσεις Γκοβόστη στην Αθήνα με μεταφραστή τον λογοτέχνη Γιάννη Μπεράτη. Για τον Γιάννη Μπεράτη (1904-1968), βλ. τον εισαγωγικό σχολιασμό στο δημοσίευμα «Το μυθιστόρημα και ο κ. Καστανάκης», σ. 115. «Συγκρότηση μιας γενεάς», σ. 282, 283 και σημ. 6.

[5] George Sand, ψευδώνυμο της Amantine Aurore Lucile Dupin (1804-1876). Γαλλίδα μυθιστοριογράφος, δραματουργός και λογοτεχνικός κριτικός. Το έργο της, από το 1830 έως τον θάνατό της, καλύπτει περισσότερα από εβδομήντα μυθιστορήματα. Στόχος της κριτικής εκ μέρους της αφηγηματικής αρχής στα πρώτα ρομαντικά μυθιστορήματά της είναι οι κοινωνικές συμβάσεις της εποχής και η κοινωνική θέση της γυναίκας (βλ. το μυθιστόρημα *Indiana*, 1832). Ακολούθησε η περίοδος των έργων με ιδεολογικό κέντρο το κοινωνικό

λιστές (Μπαλζάκ, Σταντάλ, Μεριμέ)^[6], τους violents (Α. Δουμάς πατέρα, Σουλιέ και Συ)^[7] και τους fantaisistes (Νοντιέ, Γκωτιέ, Ξαβιέ ντε

και ταξικό ζήτημα (*Mauprat*, 1837. *Le Compagnon du Tour de France*, 1840. *Le Meunier d'Angibault*, 1845). Μετά το 1845, δημοσιεύονται μυθιστορήματά της με εξιδανικευμένο κοινωνικό περιβάλλον τη γαλλική ύπαιθρο (*La Mare au diable*, 1846. *La Petite Fadette*, 1849. *Les Maîtres sonneurs*, 1853).

[6] Prosper Mérimée (1803-1870), Γάλλος συγγραφέας της σχολής του ρομαντισμού, ιστορικός και αρχαιολόγος. Συνδέθηκε φιλικά με τον Stendhal. Καλλιέργησε ιδιαίτερα τη νουβέλα. Πηγές της λογοτεχνικής έμπνευσής του υπήρξαν η Ρωσία και η Ισπανία. Οι νουβέλες του, *Colomba* (1840) και *Carmen* (1845), είναι τα γνωστότερα έργα του. Η δεύτερη νουβέλα αποτέλεσε τη βάση της όπερας *Carmen* του Bizet. Σε σχέση με τα ιστορικά μυθιστορήματα του Walter Scott, βλ. το μοναδικό ιστορικό μυθιστόρημα που έγραψε ο Mérimée, *Chronique du règne de Charles IX* (1829).

[7] Alexandre Dumas père (1802-1870), Γάλλος συγγραφέας. Το έργο του γνωρίζει παγκόσμια αναγνώριση και διάδοση. Αρχικά, έγραψε ιστορικά θεατρικά έργα (*Henri III et sa cour*, 1829. *La Tour de Nesle*, 1832. *Kean*, 1836). Εν συνεχεία, συνθέτει τους γνωστούς μυθιστορηματικούς κύκλους και δημοσιεύει την τριλογία: *Les Trois Mousquetaires* (1844) (*Οι τρεις σωματοφύλακες*), *Vingt Ans après* (1845), *Le Vicomte de Bragelonne* (1847-1850), και το ιστορικό μυθιστόρημα: *Le Comte de Monte-Cristo* (1844-1846) (*Ο κόμης Μοντεκρήστος*). Μεταξύ άλλων, γράφει την τριλογία των «Θρησκευτικών πολέμων» (Trilogie des guerres de Religion): *La Reine Margot* (1845) (*Η βασίλισσα Μαργκό*), *La Dame de Monsoreau* (1846), *Les Quarante-cinq* (1847-1848). // Frédéric Soulié (1800-1847), Γάλλος θεατρικός συγγραφέας, μυθιστοριογράφος, κριτικός και δημοσιογράφος. Γνωστός κυρίως για το μυθιστόρημά του σε συνέχειες στον Τύπο, *Les Mémoires du diable* (1837-1838), και για το θεατρικό έργο του σε πέντε πράξεις και σε πεζό λόγο, *La closerie des genêts* (1846). // Eugène Sue (1804-1857), Γάλλος μυθιστοριογράφος. Το σύνολο του έργου του (*Oeuvres complètes*, 1904-1907) απαρτίζεται από 199 τόμους. Με τα πρώτα του έργα (1831-1834), υπήρξε ο δημιουργός στη Γαλλία του «ναυτικού μυθιστορήματος». Εν συνεχεία, στράφηκε στη δημοσίευση λαϊκών μυθιστορημάτων (1838-1842). Βαθιά επηρεασμένος από τις κοινωνικές συνθήκες της εποχής του, άρχισε να δημοσιεύει στις εφημερίδες *La Presse*, *Les Débats* και *Le Constitutionnel* μυθιστορήματα με ανθρωπιστικό και κοινωνικό προσανατολισμό. Από την τρίτη περίοδο της συγγραφικής δραστηριότητάς του προέρχονται τα έργα που του εξασφάλισαν διεθνή αναγνώριση στην κατηγορία των απόκρυφων μυθιστορημάτων: το πρώτο, *Les Mystères de Paris* (1842-1843), ένα επιφυλλιδικό μυθιστόρημα (roman-feuilleton ή roman-journal), περιγράφει την κοινωνική δυστυχία στο Παρίσι.

Μαίστρ)^[8]. Ακόμη θα μπορούσε κανείς να τους διαιρέσει με άλλον τρόπο: τους ποιητές πεζογράφους και τους κυρίως πεζογράφους. Οι πρώτοι μας άφησαν έργα όχι ευκαταφρόνητα, ανάμεσα στα οποία ξεχωρίζουν οι «Αθλιοι» και η «Παναγία του Παρισιού» του Ουγκώ, η «Εξομολόγηση ενός παιδιού του αιώνα» του Μυσσέ^[9], ο «Σαιν Μαρς»

Αποτέλεσε το πρότυπο για δεκάδες μυθιστορήματα, με ανάλογο κοινωνικό περιεχόμενο, που κυκλοφόρησαν σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, όπως τα μυθιστορήματα σε συνέχειες στον Τύπο του Émile Zola, *Les Mystères de Marseille* (δημοσιεύθηκε αρχικά στην εφημερίδα *Messager de Provence* και σε βιβλίο το 1867), του George W. M. Reynolds, *The Mysteries of London* (1844), του Camilo Castelo Branco, ενός από τους αναμορφωτές του σύγχρονου πορτογαλικού μυθιστορήματος, *Os Mistérios de Lisboa* (1854), κ.ά. Το δεύτερο μυθιστόρημά του, *Le Juif errant* (1844-1845), με χαρακτήρα ριζοσπαστικού αντικληρικαλισμού, συνέχισε τη μορφή του μυθιστορήματος *Les Mystères de Paris*. Δημοσιεύθηκε αρχικά σε συνέχειες επίσης στην αριστερών τάσεων εφημερίδα *Le Constitutionnel*. Για τα ελληνικά απόκρυφα μυθιστορήματα, βλ. Βαρελάς 2003. Ντενίση 1977. Tonnet 2020. Βλ. και «Ανανέωση δογμάτων Γ΄», σ. 365 και σημ. 9 παρακάτω.

[8] Charles Nodier (1780-1844), Γάλλος συγγραφέας, από τους σημαντικότερους εκπροσώπους του γαλλικού ρομαντισμού. // Théophile Gautier (1811-1872), Γάλλος ρομαντικός ποιητής, θεατρικός συγγραφέας, λογοτεχνικός κριτικός και δημοσιογράφος. Πρωτοστάτησε στη Μάχη του Ερνάνη το 1830 στο πλευρό του Ουγκώ. Το ταξίδι του στην Ελλάδα έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση του περιεχομένου και της μορφής της ποίησής του. Η συλλογή *Émaux et camées* (1852) σφράγισε τη φήμη του και αποτέλεσε το πρότυπο για τους εκπροσώπους του ρεύματος του παρνασσισμού. // Xavier de Maistre (1763-1852), Γάλλος συγγραφέας, στρατιωτικός. Το 1794, γράφει το περισσότερο γνωστό αυτοβιογραφικό μυθιστόρημά του *Voyage autour de ma chambre*. Χαρακτηρίζεται ως παρωδία του ταξιδιωτικού μυθιστορήματος. Σύμφωνα με τον καθηγητή της νεότερης γερμανικής φιλολογίας Bernd Stiegler, το έργο είναι το πρότυπο της κατηγορίας του λεγόμενου «ταξίδι στο δωμάτιό μου». Πρόκειται για μυθιστορηματικά έργα που εμφανίζονται στη γαλλική λογοτεχνία από τα τέλη του 18^{ου} αιώνα. Το μυθιστόρημά του *Expédition nocturne autour de ma chambre* (1825) ακολουθεί το ίδιο στιλ. (Για την κατηγορία του λεγόμενου «ταξίδι στο δωμάτιό μου», βλ. Stiegler 2010.)

[9] Alfred de Musset (1810-1857), Γάλλος θεατρικός συγγραφέας, ποιητής και μυθιστοριογράφος, κορυφαία μορφή του γαλλικού ρομαντισμού. Παράλληλα με την ποίησή του, είναι ευρύτερα γνωστός για το αυτοβιογραφικό μυθιστόρημά του *La Confession d'un enfant du siècle*, 1836 (*Η εξομολόγηση ενός παιδιού του*

του Βινιώ^[10] και ο «Ραφαήλος» με την «Γκρατσιέλα» του Λαμαρτίν^[11]. Των δευτέρων τα έργα, πάμπολλα και σημαντικά, βρίσκουνε στον αιώνα μας ένα θαυμασμό που ολοένα και μεγαλώνει.

Στον πεζό λόγο, ο ρομαντισμός, φέρνει μια μεγάλη καινοτομία. Προσθέτει μια καινούργια, χρυσή χορδή, στη λύρα του ύφους. Στο θρόνο της γριάς και στείρας λογικής ανυψώνει το κυρίαρχο συναίσθημα. Ένας ολόκληρος κόσμος εκθρονίζεται και τον διαδέχεται ένας καινούργιος, ενθουσιώδης, νεανικός, έξαλλος από φαντασία και καρδιά, κόσμος αναγέννησης. Πνοή δημιουργίας φυσάει στο μέτωπο της ανθρωπότητας.

αιώνα). Στη μυθοπλαστική μορφή του έργου ενσωματώνονται ιστορικές πλευρές της εποχής του ποιητή. Απευθύνεται στη Γεωργία Σάνδη, με την οποία ο ποιητής είχε ερωτική σχέση κατά την περίοδο 1833-1835. Το 1939, ο θίασος της Κατερίνας Ανδρεάδη ανεβάζει στην Αθήνα το έργο του *Τα καπρίτσια της Μαριάννας* (*Les caprices de Marianne*, 1833) σε σκηνοθεσία του Γιαννούλη Σαραντίδη (Δημάδης 2018, σ. 111, σημ. 68). Το δραματικό ποίημά του σε δύο πράξεις, *La coupe et les lèvres* (1831/1832), υπήρξε το πρότυπο για τη δεύτερη όπερα του Giacomo Puccini *Edgar* (1889). Επίσης, η κωμική όπερα του Georges Bizet *Djamileh* (1871) βασίστηκε στο έργο *Namouna* (1831) του Musset.

[10] Alfred de Vigny (1797-1863), Γάλλος ποιητής, μυθιστοριογράφος και δραματογράφος. Αν και δεν διαβάζεται σήμερα, ανήκει στις εξέχουσες μορφές του γαλλικού ρομαντισμού. Είναι από τους πρώτους που αναγνώρισε τη σημασία της ποίησης του Charles Baudelaire. Την περίοδο 1827-1829, εργάστηκε πάνω στα έργα *Ρωμαίος και Ιουλιέτα*, *Οθέλλος* και *Ο έμπορος της Βενετίας* με στόχο να καθιερωθεί το έργο του Σαίξπηρ στη Γαλλία. Το 1826, εξέδωσε την επεξεργασμένη μορφή της συλλογής *Roèmes* (1822) με τον οριστικό τίτλο *Roèmes antiques et modernes*, στην οποία περιέχεται το πολύ γνωστό ποίημά του *Le Cor*. Την ίδια χρονιά, κυκλοφόρησε το ιστορικό μυθιστόρημά του *Cinq-Mars ou Une conjuration sous Louis XIII*, το οποίο λανθασμένα θεωρείται συχνά ως το πρώτο γαλλικό ιστορικό μυθιστόρημα.

[11] Alphonse de Lamartine (1790-1869), Γάλλος ποιητής, μυθιστοριογράφος, ιστοριογράφος και πολιτικός. Σημαντικός εκπρόσωπος του ρεύματος του ρομαντισμού. Το μυθιστόρημά του σε πρόζα *Graziella* είχε αρχικά περιληφθεί στο αυτοβιογραφικό έργο του *Confidence* (1849). Το 1852, κυκλοφόρησε σε βιβλίο και είναι ένα από τα περισσότερο διαβασμένα έργα του συγγραφέα. Σχετίζεται με τη νεότητα του Λαμαρτίνου και την πρώτη διαμονή του στη Νάπολη της Ιταλίας το 1811 και 1812. Το δεύτερο αυτοβιογραφικό μυθιστόρημά του σε πρόζα, *Raphaël* (1849), είναι επίσης μια ιστορία αγάπης και ανήκει στα χαρακτηριστικά έργα του ρεύματος του ρομαντισμού.